

Zakres sprawozdania finansowego małych i średnich jednostek gospodarczych

Małgorzata Rówińska*

Streszczenie: *Cel* – celem artykułu jest wskazanie zakresu obowiązkowo ujawnianych danych w sprawozdaniu finansowym przez jednostki sektora MSP. Stosowanie uproszczeń w sprawozdawczości finansowej przez mikro, małe i średnie podmioty wynika z dyrektywy w sprawie rocznych sprawozdań finansowych ogłoszonej w 2013 r. W ślad za regulacjami dyrektywy, w Polsce opracowano zmiany ustawy o rachunkowości, odnoszące się w szczególności do uproszczonych rozwiązań dla mikro podmiotów. W marcu 2014 r. do Sejmu RP trafił rządowy projekt nowelizacji ustawy o rachunkowości. *Metodologia badania* – analiza porównawcza regulacji rachunkowości, dyrektywy UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych z czerwca 2013 r., ustawy o rachunkowości oraz rządowy projekt zmiany ustawy o rachunkowości. *Wynik* – poszczególnym grupom podmiotów gospodarczych sektora MSP przysługuje różny zakres uproszczeń w ramach ujawnianych informacji finansowych. Najprostsze sprawozdanie finansowe sporządzają mikro podmioty. Skrócone do minimum sprawozdanie finansowe nie wiąże się jednak z uproszczeniem w prowadzeniu ksiąg rachunkowych.

Słowa kluczowe: małe i średnie podmioty, jednostki mikro, sprawozdanie finansowe

Wprowadzenie

Wprowadzona w lipcu 2013 roku dyrektywa nr 2013/34/UE, która zastąpiła czwartą i siódmą dyrektywę, wskazuje zasady sprawozdawczości finansowej jednostek gospodarczych różnej wielkości. Ogłoszenie nowej dyrektywy miało na celu m.in. wprowadzenie obowiązku pogrupowania jednostek gospodarczych z punktu widzenia ich wielkości oraz wprowadzenie uproszczeń w sprawozdawczości finansowej dla niektórych z nich. Wyodrębniając cztery grupy podmiotów: mikro, małe, średnie i duże, dyrektywa wskazuje na różnorodność ich potrzeby informacyjne. Biorąc pod uwagę poszczególne grupy jednostek różnie będzie kształtować się czasochłonność sporządzania sprawozdania finansowego. Dyrektywa nie zmieniła podejścia do istoty sprawozdawczości finansowej, którą cechuje przede wszystkim prawdziwość i rzetelność danych ujawnianych w raportach. Utrzymując w mocy podstawowe zasady rachunkowości, dyrektywa wprowadza zróżnicowanie zakresu obowiązkowo ujawnianych danych finansowych w zależności od grupy, do której należy podmiot (im wyższa grupa podmiotów tym szerszy zakres ujawnianych informacji). Jak wiadomo, dyrektywy UE są przepisami – wzorcami, na bazie których powinny powstawać i funkcjonować regulacje krajowe.

* dr Małgorzata Rówińska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Rachunkowości, ul. Bogucicka 3a, 40–226 Katowice, e-mail: małgorzata.rowinska@ue.katowice.pl.

Zasady sprawozdawczości finansowej jednostek gospodarczych opisane w ustawie o rachunkowości zostały ustanowione w oparciu i z uwzględnieniem regulacji dyrektyw. W ślad za zmienionymi uregulowaniami dyrektywy, w Polsce zostały opracowane zmiany ustawy o rachunkowości, które uwzględniają częściowe wdrożenie postanowień nowej dyrektywy. Podstawową zmianą, na jaką wskazuje rządowy projekt znowelizowanej ustawy jest wyodrębnienie grupy mikro podmiotów i wskazanie dla niej uproszczonego podejścia do sporządzania rocznego raportu finansowego. Obecnie obowiązująca ustawa o rachunkowości zakłada możliwość sporządzania przez niektóre jednostki sprawozdania finansowego w wersji skróconej, ale nie uwzględnia grupy najmniejszych podmiotów (mikro), dla których dyrektywa przewiduje daleko idące uproszczenia.

Celem artykułu jest wskazanie, na tle rozwiązań wynikających z nowej dyrektywy, zakresu obowiązkowo ujawnianych informacji w sprawozdaniu finansowym przez mikro, małe i średnie jednostki. Polskie rozwiązania odnośnie sprawozdawczości małych i średnich podmiotów zostaną zaprezentowane z uwzględnieniem aktualnie obowiązujących regulacji rachunkowości oraz projektowanych z mian w tym obszarze. Realizując cel, dokonano analizy i porównania zapisów dyrektywy z 2013 r., ustawy o rachunkowości oraz rządowego projektu nowelizacji ustawy o rachunkowości, który w marcu 2014 r. został złożony do Sejmu RP.

1. Mikro jednostki jako podmioty sprawozdawczości finansowej

Mikro podmioty jako grupa jednostek została wprowadzona obowiązkowo do regulacji rachunkowości na mocy dyrektywy z 20 czerwca 2013 r. Rady Unii Europejskiej w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów jednostek (Dyrektywa PE i Rady 2013/34/UE). Dyrektywa wprowadziła obowiązek uproszczeń w prezentowaniu danych finansowych przez mikro podmioty¹.

Definiując mikro podmioty dyrektywa wskazuje dla nich następujące limity (Dyrektywa PE i Rady 2013/34/UE...: art. 3, pkt 1):

- sumę bilansową na poziomie nieprzekraczającym 350 000 euro,
- obroty netto do wysokości 700 000 euro,
- poziom przeciętnego zatrudnienia w roku obrotowym do 10 osób.

W przypadku państw członkowskich, które dotychczas nie przyjęły waluty euro, kwotę w walucie krajowej oblicza się poprzez zastosowanie kursu walutowego opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu wejścia w życie dyrektywy, tj. 19 lipca 2013 r. (Dyrektywa PE i Rady 2013/34/UE...: art. 3, pkt 9).

Jednostka, która spełnia co najmniej dwa z trzech podanych wyżej kryteriów może być objęta reżimem mikro jednostki i stosować uproszczenia w zakresie sprawozdawczości finansowej. Skrócona wersja sprawozdania finansowego, na jaką zezwala dyrektywa obejmuje wyłącznie uproszczony bilans oraz rachunek zysków i strat (Dyrektywa PE i Rady

¹ Do momentu ogłoszenia dyrektywy z 2013 r., na mocy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. dotyczącej zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikro podmiotów (DzUrz L 81/3 z 21.03.2012) wyodrębnione zostały już wtedy mikro podmioty. Dyrektywa nie nakładała jednak obowiązku wprowadzenia przez kraje członkowskie uproszczeń sprawozdawczych dla tych podmiotów, wskazywała jedynie na pewne propozycje rozwiązań.

2013/34/UE...: art. 36, pkt 2). O strukturze uproszczonego sprawozdania finansowego dla mikro podmiotów decydować powinny ostatecznie przepisy krajowe. Państwa członkowskie do 20 lipca 2015 r. mają czas na wprowadzanie odpowiednich przepisów wdrażających postanowienia nowej dyrektywy, w tym regulacji wskazujących na uproszczenia w sprawozdawczości finansowej.

W Polsce opracowany został i złożony do Sejmu RP rządowy projekt zmiany do ustawy o rachunkowości, który, za regulacjami dyrektywy, wprowadza nową kategorię podmiotów – mikro jednostki, a więc jednostki, które sporządzają bardzo uproszczone sprawozdanie finansowe. Podkreślenia wymaga fakt, że to organ zatwierdzający podmiot podejmuje ostatecznie decyzję o przyjęciu „reżimu mikro jednostki”.

Biorąc pod uwagę jednostki gospodarcze², jednostkami mikro mogą zostać spółki handlowe i cywilne określone w art. 2.1 ustawy o rachunkowości oraz inne osoby prawne (z wyłączeniem jednostek sektora finansów publicznych), oraz oddziały przedsiębiorstw zagranicznych, które w roku obrotowym – za który sporządzane jest sprawozdanie finansowe – oraz w roku poprzedzającym nie przekroczyły co najmniej dwóch z trzech następujących wielkości³:

- suma aktywów: 1 486 380 zł,
- przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów: 2 972 760 zł,
- średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty: 10 osób.

Oprócz wyżej wymienionych, biorąc pod uwagę jednostki prowadzące działalność gospodarczą, do grupy jednostek mikro mogą należeć także osoby fizyczne i spółki osób fizycznych, jeżeli nie przekroczą limitu 2 mln euro przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych. Rządowy projekt nowelizacji ustawy o rachunkowości wyodrębnia dwie ich grupy, a mianowicie (rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, art. 1, pkt 2a):

- osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie, których osiągnięte z w/w tytułów przychody mieszczą się w przedziale od 1,2 mln euro do 2 mln euro włącznie,
- osoby fizyczne i ich spółki, których przychody netto ze sprzedaży nie przekroczyły 1,2 mln euro, a które podjęły decyzję o prowadzeniu pełnych ksiąg rachunkowych.

Kursem właściwym do przeliczenia na złote kwot podanych w euro jest średni kurs NBP ogłoszony na 30 września roku poprzedzającego rok obrotowy (rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, art. 1, pkt 2b).

Górna granica 2 mln euro przychodów dla mikro podmiotów, jaką wskazują proponowane zapisy ustawy o rachunkowości dostosowują regulacje rachunkowości do ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (DzU 2010, nr 220, poz. 1447, z późn. zm.), gdzie wskazany jest taki sam limit dla określenia mikroprzedsiębiorcy.

² Niniejszy artykuł skupia się na sprawozdawczości jednostek gospodarczych. Jednakże jednostkami mikro, zgodnie z proponowanymi zmianami ustawy o rachunkowości mogą być również nieprowadzące działalności gospodarczej: stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, fundacje przedstawicielstwa przedsiębiorstw zagranicznych, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego i organizacje samorządu gospodarowania rzemiosła (projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, art. 1, pkt 2a).

³ Podane kryteria zgodne są z podanymi w dyrektywie z 2013 r. Wielkości w euro zostały przeliczone po kursie 4,2468 zł/euro, zgodnie z art. 3.9 dyrektywy.

Należy podkreślić, że jednostki gospodarcze spełniające wyżej wskazane kryteria mogą, ale nie muszą przyjąć „reżim mikro podmiotu”. Uznanie jednostki za mikro należy traktować jako swoisty przywilej, ale nie obowiązek. Przywilej odnosi się wyłącznie do ograniczenia do minimum ujawnianych danych finansowych.

Zgodnie z postanowieniami rządowego projektu zmiany ustawy o rachunkowości (ale i dyrektywy z 2013 r.) jednostki mikro sporządzają skróconą wersję bilansu oraz rachunku zysków i strat, poprzedzając je ogólnymi informacjami na temat jednostki. W sprawozdaniu finansowym z założenia ujawniane będą jedynie podstawowe, a wręcz minimalne informacje. Zakres prezentowanych informacji sprawozdawczych przez mikro podmioty, wynikający z postanowień dyrektywy i zmiany do ustawy o rachunkowości przedstawia tabela 1.

Stopień szczegółowości prezentowanych danych finansowych przez mikro podmioty jest znikomy, elementarny. Charakteryzowane regulacje nie wskazują na obowiązek wyodrębnienia w pasywach bilansu kwoty osiągniętego wyniku finansowego. Wynik finansowy osiągnięty za rok obrotowy wraz z jego skróconą strukturą ujawniany jest wyłącznie w ramach rachunku zysków i strat. Owszem, sprawozdanie finansowe mikro podmiotów charakteryzuje się bardzo uproszczoną formą, co niewątpliwie znacznie ułatwi jego sporządzanie przez małe podmioty. Taka też jest intencja wprowadzenia uproszczeń dla mikro podmiotów. Należy jednak zaznaczyć, że obok uproszczeń w samej sprawozdawczości finansowej, dla mikro podmiotów nie przewiduje się żadnych uproszczeń w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych. Jednostki mikro powinny je prowadzić z dotychczasową szczegółowością, taką samą jak w średnich czy dużych jednostkach. Uproszczenie rachunkowości mikro podmiotów sprowadza się wyłącznie do sporządzania skróconej wersji sprawozdania.

Uproszczenia w zakresie sprawozdawczości mikro podmiotów nie przewidują sporządzania informacji dodatkowej oraz pozostałych elementów sprawozdania: zestawienia zmian w kapitale własnym, rachunku przepływów pieniężnych oraz sprawozdania z działalności (rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, art. 1, pkt 7). Miejsce informacji dodatkowej mają zająć tzw. przypisy do bilansu. Obowiązek ujawniania dodatkowo niektórych (istotnych) informacji zarówno z rządowego projektu zmiany ustawy o rachunkowości, jak i dyrektywy (dyrektywa, art. 16, pkt 1d). W projekcie zmiany polskich regulacji wskazano tytuły pozycji, których kwoty powinny zostać dodatkowo ujawnione (rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, art. 1, pkt 4 i 7). Są to w szczególności:

- zobowiązania finansowe, w tym z tytułu emisji dłużnych instrumentów finansowych,
- zobowiązania z tytułu gwarancji i poręczeń,
- zobowiązania warunkowe, które nie zostały uwzględnione w bilansie (łącznie ze wskazaniem ich charakteru i formy wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo),
- zaliczki i pożyczki udzielone członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących,
- wybrane informacje odnoszące się do nabytych akcji (udziałów).

Skrócony zakres ujawnianych informacji sprawozdawczych to podstawowy przejaw uproszczeń, jakie przewidziano w rachunkowości jednostek mikro. Ponadto jednostki te objęte są także pewnymi ograniczeniami co do wykorzystywania modeli wyceny bilansowej. W żadnym przypadku podmioty mikro nie mogą stosować do wyceny kategorii wartości godziwej. Wynika to wprost z art. 36.2 dyrektywy oraz art. 1.4 rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości.

Tabela 1

Struktura sprawozdania finansowego mikro podmiotów według dyrektywy UE i zmiany ustawy o rachunkowości

Dyrektywa EU z 2013 r.		Ustawa o Rachunkowości	
BILANS			
Aktywa	A. Kapitał subskrybowany niewpłacony ⁴ B. Koszty założenia przedsiębiorstwa ⁵ C. Aktywa trwałe D. Aktywa obrotowe	Aktywa	A. Aktywa trwałe, w tym: – środki trwałe B. Aktywa obrotowe, w tym: – zapasy – należności krótkoterminowe Aktywa razem
Pasywa	A. Kapitał własny B. Rezerwy na zobowiązania C. Zobowiązania	Pasywa	A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: – kapitał (fundusz) podstawowy – należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna) B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: – rezerwy na zobowiązania – zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek Pasywa razem
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT			
1. Przychody netto ze sprzedaży 2. Pozostałe przychody 3. Koszty surowców i materiałów 4. Koszty osobowe 5. Korekty wartości 6. Pozostałe koszty 7. Podatki 8. Zysk lub strata		A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym: I. Zmiana stanu produktów B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej: I. Amortyzacja II. Zużycie materiałów i energii III. Wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia IV. Pozostałe koszty C. Pozostałe przychody i zyski, w tym: I. Aktualizacja wartości aktywów D. Pozostałe koszty i straty, w tym: I. Aktualizacja wartości aktywów E. Podatek dochodowy F. Zysk/strata netto	

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 36 dyrektywy z 2013 r. oraz załącznika nr 4 rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości.

W polskich regulacjach, obok wartości godziwej, przewidziano także zakaz stosowania jeszcze jednej kategorii wyceny bilansowej, a mianowicie skorygowanej ceny nabycia. Rozszerzenie zakazu do dwóch kategorii wyceny wynika oczywiście ze skomplikowanego sposobu ich wyznaczania, co stałoby w sprzeczności z podstawowym celem uproszczonej sprawozdawczości mikro podmiotów – zapewnienia prostego podejścia do ujawniania danych w raportach finansowych i ograniczenia kosztów ich przygotowania. Jak wynika

⁴ Podobnie, jak na to wskazywały zapisy dyrektywy 2012 r., ta pozycja może nie występować w aktywach, o ile przepisy prawa krajowego przewidują wykazanie zadeklarowanego kapitału po stronie pasywów.

⁵ Odnośnie tej pozycji także podtrzymano zapis dyrektywy 2012 r. wskazując, że pozycja ta wystąpi w bilansie, jeżeli przepisy krajowe zezwalają na jej odrębne wykazanie w aktywach; bywa, że koszty założenia przedsiębiorstwa są wykazywane jako pierwsza pozycja aktywów trwałych (w ramach wartości niematerialnych i prawnych).

z powyższego, wycena bilansowa w mikro podmiotach opierać się będzie wyłącznie na modelu kosztu historycznego.

2. Sprawozdawczość małych i średnich jednostek gospodarczych

Małe i średnie jednostki gospodarcze to kolejna grupa podmiotów, w stosunku do których regulacje rachunkowości przewidują pewne uproszczenia odnośnie zakresu ujawnianych informacji sprawozdawczych. Jak wynika z postanowień dyrektywy z 2013 r. na potrzeby sprawozdawczości finansowej wyodrębnia się cztery grupy jednostek: mikro (scharakteryzowane powyżej), małe, średnie i duże (tym jednostkom nie przysługuje prawo stosowania jakichkolwiek uproszczeń w sprawozdawczości finansowej). Kryteria, które rozróżniają małe i średnie jednostki prezentuje tabela 2.

Tabela 2

Charakterystyka małych i średnich podmiotów według dyrektywy UE

Grupa jednostek	Suma bilansowa (Euro)	Przychody netto ze sprzedaży (Euro)	Średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym
Małe jednostki ⁶	do 4 000 000	do 8 000 000	do 50
Średnie jednostki	do 20 000 000	do 40 000 000	do 250

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 3 pkt 2 i 3 dyrektywy z 2013 r.

Podobnie, jak to podano wyżej odnośnie sposobu przeliczania euro na walutę krajową limitów wskazanych dla mikro podmiotów i w tym przypadku właściwym do przeliczenia kursem jest kursu opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej 19 lipca 2013 r.

W odniesieniu do małych i średnich podmiotów dyrektywa przewiduje uproszczone podejście do prezentowania danych sprawozdawczych, nie są to rzecz jasna tak dalece posunięte uproszczenia, jak dla podmiotów mikro. Sprawozdanie małych i średnich podmiotów – w myśl zapisów dyrektywy – powinno ujawniać:

- w przypadku bilansu – pozycje oznaczone we wzorze literami i cyframi rzymskimi,
- w przypadku rachunku zysków i strat – jedną kwotą wynik brutto.

Rachunek zysków i strat przewidziany został w dwóch wariantach: porównawczym i kalkulacyjnym. Zachowano wyłącznie układ pionowy rachunku zysków i strat (czwarta dyrektywa dopuszczała także układ poziomy).

Zapisy dyrektywy UE stanowią oczywiście tylko wzorzec, na bazie którego powstają regulacje krajowe. I tak, aktualnie obowiązująca ustawa o rachunkowości nie rozróżnia grup jednostek (mikro, małe, średnie, duże), ale przewiduje możliwość uproszczonego podejścia do sprawozdawczości finansowej niektórych podmiotów. W rządowym projekcie zmiany ustawy o rachunkowości, poza przedstawionym wyżej wprowadzeniem kategorii mikro podmiotów i uproszczeń w zakresie ich sprawozdawczości finansowej, nowelizacja

⁶ Państwa członkowskie mogą określić progi przekraczające progi przewidziane odnośnie sumy bilansowej i przychodów ze sprzedaży. Niemniej jednak progi nie mogą przekraczać 6 000 000 EUR dla sumy bilansowej i 12 000 000 EUR w odniesieniu do przychodów netto ze sprzedaży.

ustawy o rachunkowości utrzymuje w mocy uproszczenia sprawozdawcze odnoszące się do mniejszych jednostek. Ustawa o rachunkowości (w obecnie obowiązującym kształcie i w projektowanych zmianach) daje jednostkom spełniającym kryteria określone art. 50 możliwość sporządzania uproszczonego sprawozdania finansowego poprzez ujawniania danych w zagregowanej formie. Do tych jednostek należą te, które w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finansowe, nie osiągnęły dwóch z następujących wielkości (Ustawa z dnia 29 września 1994. ...: art. 50, pkt 2):

1. Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło nie więcej niż 50 osób.
2. Suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego w walucie polskiej nie przekroczyła równowartości 2 mln euro,
3. Przychody netto ze sprzedaży produktów i towarów oraz operacji finansowych w walucie polskiej nie przekroczyły równowartości 4 mln euro.

W polskich regulacjach przewidziano więc grupę małych podmiotów (podane wyżej kryteria pokrywają się zasadniczo z kryteriami wskazanymi w dyrektywie dla małych jednostek). Zgodnie z ustawą o rachunkowości uproszczenie w prezentowaniu danych finansowych w sprawozdaniu przez małe podmioty polega na obowiązku ujawniania tylko tych informacji, które w załączniku nr 1 ustawy są oznaczone literami i cyframi rzymskimi.

Zakres danych prezentowanych w podstawowych elementach uproszczonego sprawozdania finansowego, jaki wynika z polskich regulacji, podporządkowany jest zaleceniom dyrektywy. Dla zobrazowania tej zgodności, poniżej wskazano układ bilansu małych i średnich podmiotów wynikający z nowej dyrektywy. I tak w aktywach bilansu prezentowane powinny być następujące pozycje (Dyrektywa PE i Rady 2013/34/UE...: art. 14 i 31):

- A. Kapitał subskrybowany niewpłacony (zgodnie z polskimi regulacjami ta wartość jest wykazywana w pasywach bilansu; takie rozwiązanie także dopuszcza dyrektywa).
- B. Koszty założenia przedsiębiorstwa (zgodnie z ustawą o rachunkowości koszty te wykazuje się jako element wartości niematerialnych i prawnych; dyrektywa także dopuszcza to rozwiązanie).
- C. Aktywa trwałe (z podziałem na trzy pozycje: wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa finansowe).
- D. Aktywa obrotowe (w tym: zapasy, należności, inwestycje, środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych).

W pasywach bilansu dyrektywa wyróżnia następujące grupy:

- A. Kapitał własny (z podziałem: kapitał subskrybowany, agio emisyjne, kapitał z aktualizacji wyceny, kapitał rezerwowy, zysk (strata) z lat ubiegłych, zysk (strata) za rok obrotowy).
- B. Rezerwy na zobowiązania.
- C. Zobowiązania.

Struktura rachunku zysków i strat wynikająca z polskich regulacji rachunkowości, jaką mogą sporządzać mniejsze jednostki, także nie odbiega znacząco od zakresu, jaki podaje dyrektywa. Na mocy art. 14 i 31 dyrektywy w uproszczonej wersji rachunku zysków i strat jednostki powinny ujawnić następujące pozycje⁷:

⁷ Dla zobrazowania zakresu ujawnianych informacji, wykaz pozycji uproszczonego rachunku zysków i strat pochodzi z wersji kalkulacyjnej. Oczywiście dyrektywa dopuszcza możliwość sporządzania tego elementu sprawozdania w wersji porównawczej.

1. Zysk (strata) brutto.
2. Koszty dystrybucji (z uwzględnieniem korekt wartości).
3. Koszty ogólnego zarządu (z uwzględnieniem korekt wartości).
4. Przychody z tytułu udziałów kapitałowych.
5. Przychody z tytułu innych inwestycji i pożyczek długoterminowych.
6. Pozostałe odsetki należne i podobne przychody.
7. Korekty wartości dotyczące aktywów finansowych oraz inwestycji zaliczanych do aktywów obrotowych.
8. Zobowiązania z tytułu odsetek i podobne koszty.
9. Podatek dochodowy.
10. Zysk (strata) netto.
11. Pozostałe obciążenia podatkowe.
12. Zysk (strata) za rok obrotowy.

Rachunek zysków i strat przewiduje w pierwszej pozycji kwotę wyniku brutto. Jest to, w domyśle, kwota odpowiadająca wynikowi brutto ze sprzedaży, który obliczany jest zgodnie z polskimi regulacjami. Rachunek zysków i strat kończy oczywiście ostateczna kwota wyniku uzyskanego za dany rok obrotowy (według polskich regulacji wynik netto uwzględnia już inne obciążenia podatkowe).

Oprócz uproszczonej wersji bilansu oraz rachunku zysków i strat, małe i średnie jednostki mają obowiązek sporządzania informacji dodatkowej. Obowiązek ten wynika zarówno z zapisów dyrektywy, jak i ustawy o rachunkowości. Jednakże w odniesieniu do małych jednostek dyrektywa wskazuje na bardzo podstawowy zakres informacji dodatkowej, obejmujący następujące pozycje (Dyrektywa PE i Rady 2013/34/UE...: art. 16–17):

- wartość i jej korekty w odniesieniu do poszczególnych pozycji aktywów trwałych,
- charakter i cel gospodarczy umów zawartych przez jednostkę, a nie uwzględnionych w bilansie oraz ich wpływ na wynik finansowy,
- charakter i skutki finansowe istotnych zdarzeń, które miejsce po dniu bilansowym, a które nie zostały ujawnione w bilansie ani rachunku zysków i strat,
- zawarte przez jednostkę transakcje z jednostkami powiązanymi.

Średnie jednostki natomiast (podobnie zresztą jak duże), zgodnie z postanowieniami dyrektywy sporządzają rozszerzoną (pełną) wersję informacji dodatkowej. Szczegółowy jej zakres wskazuje art. 17 dyrektywy. W przypadku polskich regulacji informacja dodatkowa jest obowiązkowym elementem sprawozdania każdej jednostki gospodarczej (z wyjątkiem mikro). Jej struktura przewidziana w załączniku nr 1 do ustawy o rachunkowości obejmuje dwa główne elementy: wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia. Ustawa o rachunkowości nie przewiduje zróżnicowania zakresu prezentowanych danych w ramach informacji dodatkowej dla małych czy dużych podmiotów.

Uwagi końcowe

Wprowadzona w lipcu 2013 r. dyrektywa uzależnia zakres informacyjny sprawozdania finansowego od wielkości jednostki, określonej wartością sumy bilansowej, przychodów ze sprzedaży i operacji finansowych oraz poziomem zatrudnienia. Rozróżniając cztery grupy jednostek: mikro, małe, średnie i duże, wskazuje dla nich minimalny obowiązkowy zakres ujawnianych informacji. Uproszczenia w sprawozdawczości finansowej przewidziane są

dla trzech pierwszych z wymienionych grup jednostek. Największe uproszczenia przewidziane są do mikro podmiotów, które w bardzo ogólny sposób mogą przedstawiać informacje finansowe. Dla małych i średnich jednostek także przewidziane są pewne uproszczenia, zwłaszcza w zakresie ujawniania informacji w podstawowych elementach sprawozdania finansowego. Dyrektywa wskazuje ponadto na możliwość zwolnienia mikro i małych podmiotów z obowiązku badania sprawozdania finansowego.

Do regulacji wskazanych w dyrektywie powinny być dostosowane krajowe regulacje rachunkowości. W Polsce na razie obowiązuje dotychczasowa ustawa o rachunkowości, jednakże opublikowano już tekst jej nowelizacji, wdrażającej postanowienia dyrektywy. W proponowanym kształcie ustawa daje możliwość dwojakiego rodzaju uproszczeń w zakresie sprawozdawczości finansowej:

- w odniesieniu do małych jednostek – jak dotychczas – roczne sprawozdanie finansowe może obejmować wprowadzenie do sprawozdania finansowego, bilans, rachunek zysków i strat oraz informację dodatkową (generalnie z ujawnianymi zbiorczymi informacjami),
- w odniesieniu do mikro jednostek – sprawozdanie finansowe sporządzane będzie w bardzo skróconej formie (informacje ogólne, prosty bilans, uzupełniony o przypisy oraz skrócony rachunek zysków i strat).

Uzasadniając potrzebę zmian często wskazuje się, że wprowadzenie bardziej przyjaznych przepisów o rachunkowości może w znacznym stopniu poprawić warunki funkcjonowania najmniejszych podmiotów. Uproszczenia, na które wskazują regulacje dyrektywy i nowelizacji ustawy o rachunkowości, odnoszą się jedynie do zakresu informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym. Nie zmienia się przy tym zakres rachunkowości jednostek, objętych uproszczoną sprawozdawczością. Czas pokaże, czy skrócenie do minimum informacji ujawnianych w raportach rocznych, to wystarczające uproszczenie, zwłaszcza dla tych najmniejszych jednostek (mikro). Trudno spekulować, ile jednostek zdecyduje się ostatecznie na stosowanie „reżimu” mikro podmiotu, zważywszy na fakt, że dla małych podmiotów jest to jedynie opcja możliwa do przyjęcia.

Literatura

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. dotycząca zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikropodmiotów, Dz. Urz. L 81/3 z 21.3.2012.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. Urz. L 182/19 z 29.6.2013.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości z dnia 2 października 2013 r., <http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/171214/171217/171218/dokument80589.pdf>
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, DzU 2013, poz. 672, z późn. zm.

FINANCIAL REPORTING OF SMALL TO MEDIUM PRACTICE

Abstract: *Purpose* – the aim of the article is to present a range of information presented in financial report of SMP. On the strength of directive of 26 June 2013 on the annual financial statements, micro-, small and medium-sized undertakings use simplification in financial reporting. In Poland work out a draft amendment to the accounting law. Particularly, it concerns with the simplified solutions for micro-undertakings.

Design/Methodology/approach – the comparative analysis of accounting regulations, Directive of 26 June 2013 on the annual financial statements and polish accounting law. *Findings* – different range of simplification of financial reporting belongs individual groups of SMP. Micro-undertakings prepared the simplest financial statements. However, it are out of keeping with simplification of keeping the accounts' books.

Keywords: small to medium practice, micro-undertakings, financial statements

Cytowanie

Rówińska M. (2014), *Zakres sprawozdania finansowego małych i średnich jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 827, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 221–230; www.wneiz.pl/frfu.